

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 130 ՎԵՑԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ Զորքաբարժի 9 Օգոստոսի

1889

Զորքաբարժի 9 Օգոստոսի ՎԵՑԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ № 130

արևիկան 10 րոպե, վեց ամիսը 6 րոպե, երեք ամիսը 3 ր. 50 կ., ամիսը 1 ր., հատուկ 6 կողմից: Բարձրագույն զբոսն են թիֆլիսում միմյան խնդրադատանք:

Խմբագրությունը գտնվում է Տիֆլիսում, Պեդագոգի «Нор-Даръ» կամ Tiflis Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրությունը գտնվում է ամեն օր (բացի տոն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարությունները ընդունվում են ամեն թիվերով: Յայտարարությունները բաժին 2 կ., թեկնածուները համար կրկնապատկել:

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջին օրը գուշակություն:—Հայաստանի հայերի մասին: Հեռագրի մասին: Քրոնիկան: Լուսիններ: Թղթակցություններ:—Նամակ: Ֆրանսիայից:—Պարիզ: Քաղաքական:—Քաղաքական լուսիններ: Քաղաքական: Ներկայումս հեռագրի մասին: Քաղաքական: Տեղեկատվություն: Յայտարարություններ:

Թիֆլիս, 8 օգոստոսի 1889.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Վերջին ամիսներում եւրոպական մամուլը, Պետերբուրգի լրագրերը, մինչև անգամ գիտական զբաղումը թրջահայերի դրությունով: Ինչ մի նոր դեպք է պատահել Հայաստանում, աշխարհքից մոռացված Հայաստան աշխարհքը ինչպիսի կարողացավ իր վրայ դարձնել լուսաւոր եւրոպայի ուշադրությունը:

Նոր ոչինչ չէր պատահել և, ինչպես տեսնում ենք, դժբաղդաբար, այդ երկրում երեւի դեռ շատ ժամանակ նոր ոչինչ չի պատահել, հինն է, որ կայ և մնում է այդ մոռացված երկրում, միշտ միևնույն հին երգն է, որ լսում ենք. քերդերը սպանում, կողոպտում և անպատու են հայերին. իւր հայրենիքում հայաստանցի հայը ոչինչով ապահովուած չէ, ոչ նրա գոյքը, ոչ նրա սեպականությունը, ոչ նրա ընտանիքը՝ կենը, զաւակները և ոչ էլ իւր անձը վարենի և աւագակ քրդերի բռնություններից:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՄԱՆՈՒԼԷ *

(Կարմին Սիլվայից)

(Վերջ)

Նորատի կնոջն արդեն մի քանի քայլ էր մտնում համբուլ: Նա ուրախութեամբ աչքով էր անում ամուսնուն և ամբողջ սրտով ծիծաղում: Բայց Մանուէլը պղծաբանութեամբ միայն նրա դառն միտքը կարելի էր կարգաւ: Եվ թէ այդ կնոջ փոքրագույն վտանգը, ապա այդ կնոջ համար աւելի սիրելի և թեթեւ ինչ լինէր, քան թէ համբուլը այս անտանիկ տանջանքներին:

Նա ցած գնաց, կնոջ ձեռքի իրերը վերցրեց և դուռը ծալաւ: Երբ լուսնը, որ այսպիսի վատ եղանակին ճանապարհ է ընկել, որ նրան կամ իրեն անհրաժեշտ է հանգստութիւն, բազում անգամ թիւնէ: Կնոջ զրեւից չորսը և հազիւ նկատելով ամուսնու ձայնի դողողալը հարցրեց. «Եթէ կրկին ուղարկ էլ վերջացել են»:

—Այստեղ փոքր ինչ աւելի սպասիր և ինքը կը տեսնես, թէ գրեւոր ինչ է:

*) Տես «Նոր-Դար» № 129.

նութիւնները և չարագործութիւնները: Այս հին երգն է, որ դառնալի վարիացիներով երգում են մեր սրտին մօտիկ Հայաստան աշխարհում: Ողբում են, խնդրում են, աղերսում են մեր եղբայրները, գանգատում են բարեխնամ կառավարութեան... Բայց ով է լրջաբան գանգատը կամ ով է կառուցում փոխել կամ բարեփոխել եղած դրութիւնը: «Նոր-Դար»-ի ընթերցողները լիցում են անշուշտ արհեստագործ, աւագակ, բայց «պատուաւոր» քերդ Մուսաբեգին, որի քաղաքագործութիւնները մի մասը արձանագրուել է «Նոր-Դար»-ի նախընթաց համարներում: Մուսաբեգի և նրա գոհների գանգատի վրայ դարձրին գիտական և եւրոպական մամուլը իրենց ուշադրութիւնը, բայց մինչև օրս Մուսաբեգը դարձեալ Մուսաբեգ մնաց, իսկ գանգատն էլ՝ գանգատ: Դանդաղեցրելով եթէ կարելի լինէր հասնել ցանկացած կետին, Իսրայէլի ժողովուրդը այնքան երկար ժամանակ անապատներում թափառելով յաւիտեան թափառական կեանք վարելու չէր վարժուել և չէր դատաւարաւորուել:

Խնդիրն այն չէ, թէ այն՝ ինչ որ կատարւում է Հայաստանում, ճշդութեամբ են ներկայացնում գիտական աշխարհի թէ՛ չափազանց լրջաբան և հայերի համար նշանակաւոր խնդիրն այն է, որ գիտական իւր քաղաքականութիւնն ունենալով, երբ իրեն հարկւոր է, Հայաստանում կատարուած չնչին դեպքն էլ տեսնում

քանդուել և փշաղել: Մինչև անգամ մինչև էլ ինչ տեղում ենք բանում, ուր և ինչ էլ ինքը:

Ամենայն կանգնեց և տիրութեամբ ըստ իրենց նայել ժողովուրդը ջրին, կիտուած հողին և թափվում քարերին: Միևնույն ժամանակ Մանուէլն նշան տեսնեց և բանուորներին իրենց գործը սկսեցին:

—Այ, ապա, Մանուէլ,— նա այստեղ ձեռք խաղաղութեամբ եւս Օդէսի ինձ բարձրաւորութեամբ, Մանուէլ: Նա չէմ կարող հասնել:— Երբեք իմ կարծած նա իւր ձեռքը մեկնեց ամուսնուն: Մանուէլն չըրդնեց ձեռքը:

—Մի րոպէ էլ սպասիր, սիրելիս: Տես բանուորները ինչ չուտ գործ են կատարում: Այս նրանք երեսկայում են, որ քո հայացքի գործը ինձ չիտուած աւելի ամուրթիւն է տալիս:

Քաղաքը դարձեցին միմյան նրա ծննդավայրը: Ամենայն ծիծաղելով նայում էր այս բանի վրայ: Բայց ահա մինչև գոտին հասանք:

—Մանուէլ,— ապա նա. — դուրս հանիր ինձ, ես ինքս այլ ևս չեմ կարող դուրս գալ:

—Մի քիչ էլ սպասիր, երբ հարկաւոր կը լինի, ես կը հասնեմ քեզ...:

—Բայց, Մանուէլ, Քաղաքը սաստիկ աղմուկ են ինձ... Մտածիր մեր երեխայ մասին Մանուէլ...:

է և ինքն է դեռ մեծացնում, իսկ երբ իրեն հարկաւոր չէ, ամենախոշոր, մինչև երկինքը հաւաքող դէպքերն իսկ չէ տեսնում, նրանք գոյութիւն չունին: Այս կետում բաժանում են այսօր միմեանցից եւրոպական մամուլի նշանաւոր օրգանները. ոմանք գտնում են, որ Բերլինի դաշնագրով Հայաստանում պէտք է բարեփոխութիւններ լինին, այդ երկրի քրիստոնեաները կրում են ամեն տեսակ նեղութիւններ և հաւանաբար քերդերից... դրանց հակառակ միւսները հայոց գանգատները մեծացրած և չափազանցած են համարում և սպասում են, որ հարկաւոր բարենորոգումները ժամանակի ընթացքում կը լինին... գիտական ընդհանրապէս լրջաբան է այդ մասին:

Մենք մեր կողմից հաւատում ենք, որ Բ. Դուռը չի կամենալ, որ իրեն հաւատարիմ հայտակ մի աշխատասէր ժողովուրդ, ինչպիսին են Հայաստանի հայերը, ենթարկուին վարենի քերդերի բռնութիւններին: Բայց հաւատում ենք և նրան, որ Հայաստանի հայերի դրութիւնը չի փոխուել, չարագործութիւնները մէկ կողմից, գանգատները միւս կողմից վերջ չեն ունենալ, քանի որ քերդերը կը մնան ինչ որ են, — թափառական, վարենի, անկիրթ և աւագակաբարոյ, իսկ նրանց հետ և նրանց մէջ ապրող հայերը կը ներկայացնեն բարոյական և ֆիզիկական լաւանք անել դրութիւնը:

—Այս րոպէիս ամեն ինչ պատրաստ կը լինի...— և նա իւր սեփական ուժով ձեռքով քար քարի տակից դնում էր, բանուորներին աւելի սիրտ տալու համար:

—Մանուէլ, կուրծքս ցաւում է, մի թոյլ տալ, որ այլ ևս ինձ քարերով ծածկեն, Մանուէլ...:

Նա ոչ մի խօսք չարտասանեց...: —Մանուէլ, մի թոյլ տալ, որ չթմրեմք ներս... աչքերս... ծածկեն... Նա տարափում եւս, Մանուէլ. Ո՛րտեղ ես, ինչո՞ւ չես պատասխանում, Մանուէլ...: Ա՛յ, այսպիսի սարսափելի հանգը չեն անիլ: Այդ հանգը կհանգստանայ Մանուէլ... Մանուէլ...:

Ահա նորատի կնոջ գլխի վրայ վերջին քայլն էլ դրին: Բանուորները քանի դնում աւելի սրտով են գործ կատարում: Կեսօրը վաղուց է անցել: Ճաշը մոռացուել է... Կառուցանող շինութեան վրայ ոչինչ չէ լուծւում, բայց անհամբեր բացականցութիւններով, Եկելիս — և բանուորներին նիւթ բերող գնաւորներ իրար փոխել օտերից տախտակներ իրար առաջացած թիկնախօսով...:

Արեւը արդէ թեւեւ զնայի արեւմուտը: Բայց շինութեան վրայ՝ առանց ընդհանուր, շարունակ բանում էին: Սկզբից ինչ ու շինութիւնն բարձրանում էր: Մանուէլն դեռ ևս լսում էր պատի խոր:

Ոչ մէկ բարեկիրթ քրիստոնեայ իւր հպարտ հայերը, որոնք հազար անգամ աւելի լաւ դրութեան արժանի են նույն իսկ կառավարութեան շահերի տեսակէտից: Ինչ պէտք է անեն Հայաստանի հայերը՝ նրանք պէտք է իրենց երկրումը մնան և, ինչպէս առաջ, այսուհետեւ էլ հաւատարիմ մնան իրենց պետին, Սուլթանին և պաշտպանին իրենց անձը: Այդ պէտք է լինի նրանց նշանաբանը: Իրաւունքները ամենից գլխաւորը և սրբազանը՝ անձնապաշտպանութեան է: Երբ անձնապաշտպանութեան զգացմունքից զուրկ է մարդ, նա մի առարկայ է արդէն, նա իրաւունքներից չպիտի խօսէ, ըստ որում իրաւունքը և իրաւունքի գիտակցութիւնը սկսում է անձից, որի հետ կապուած է անձնապաշտպանութեան զգացմունքը: Անձնապաշտպանութիւնը վտանգի ժամանակ մարդուս ամենասրբազան իրաւունքն է. այդ ձեռք բերելով, մնացածը հեշտ է, իսկ առանց դրան մնացածը ցնորք է:

Ով է մեղաւոր, եթէ այդ կողմից գրեթէ ոչինչ առաջադիմութիւն չէ նկատուում Հայաստան աշխարհում, չունեցան հայերը բարեկարգ վանքեր, դպրոցներ: Տասնեակ թանկագին տարիներ անցան և ոչ մի մարդ չդուրս եկաւ այդտեղ, որ այդ կողմից մի նկատելի բան չլինած լինէր, այն ինչ որքան մեծ գործ կար կատարելու թէ վանքերում, թէ դպրոցներում, և ինչ բարեկիրթ և պարտաճանաչ սերունդ կարելի էր պատրաստել:

Տասնեակ թանկագին տարիներ վտանգի աղմուկներ բարձրացնելու, սուտ տեղը պարծենալու, զովասանքներ շուռլու, միմիայն Բ. Դրան կասկածանք խեղճ հայաստանցի վրայ հրաւիրելու համար:

Այդ կողմից կարելի է տեսլ, որ մեր «գործիչները» կատարեալ աշխուրհական ունեցան: Այսօր կարելի չէ մեղադրել Բ. Դրան, որ նա չեղած բաներ երեւակայելով, կասկածանքով է վերաբերում դէպի

քից համարող ձայնը, որ լուրջ առ լուրջ աւելի ու աւելի թուլանում էր: Վերջապէս բանուորները գործիքները ձգեցին և յայտնեցին, որ այդ օրն այլ ևս ոչ մի բար չեն դնիլ:

Դիւրեւ հասում Մանուէլն տուն չդնաց: Նա սկսեց թափառել անտանիքում: Ինչպէս մի ոգի, որ նկարում է լուսնի լուսով և տեսն թէ բարձրանում է վերի:

Նա թափառում էր դաշտերում: Բայց մի ինչ-որ միջոցով այժմ անայտ գաղտնիք չարունակ յետ էր քաշում նրան գէպի կառուցանող շինութիւնը: Նա չէր ուզում լսել, բայց — լսում էր և չարունակ նրան համարում էր կնոջ ձայնը...: Մտերբում հոտում էր սուտ արծաթեայ Արդէնը:

—Թող այս ջուրը թեթեւանի ինձ սարսափելի տանջանքներից... մտածեց Մանուէլն:

Նա իջաւ գետի ափը և երկար ժամանակ իւր բորբոքած գլուխը ջրի մէջ պահեց: Ջուրը փոքր ինչ հանգստացրեց նրան: Բայց չենք որ նա ափ դուրս եկաւ, էլ իւր կնոջ ձայնը լսեց...:

Արեւներ անցան: Սկզբից սկսեց երկաւ իւր բոլոր գեղեցիկութեամբ՝ հինգ դմբկներով և ճարտարապետական հարուստ զարդարուած պատերով: Բայց մէկ անգամ գործը ընդմիջուեց, ինչպիսին

իւր հպարտ հայերը, որոնք հազար անգամ աւելի լաւ դրութեան արժանի են նույն իսկ կառավարութեան շահերի տեսակէտից: Ինչ պէտք է անեն Հայաստանի հայերը՝ նրանք պէտք է իրենց երկրումը մնան և, ինչպէս առաջ, այսուհետեւ էլ հաւատարիմ մնան իրենց պետին, Սուլթանին և պաշտպանին իրենց անձը: Այդ պէտք է լինի նրանց նշանաբանը: Իրաւունքները ամենից գլխաւորը և սրբազանը՝ անձնապաշտպանութեան է: Երբ անձնապաշտպանութեան զգացմունքից զուրկ է մարդ, նա մի առարկայ է արդէն, նա իրաւունքներից չպիտի խօսէ, ըստ որում իրաւունքը և իրաւունքի գիտակցութիւնը սկսում է անձից, որի հետ կապուած է անձնապաշտպանութեան զգացմունքը: Անձնապաշտպանութիւնը վտանգի ժամանակ մարդուս ամենասրբազան իրաւունքն է. այդ ձեռք բերելով, մնացածը հեշտ է, իսկ առանց դրան մնացածը ցնորք է:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-ի

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԼՕՆԻՕՆ, 7 օգոստոսի. — 4. Պօլսից «Times»-ին հեռագրում են, որ կրեւի պատգամաւորները Շաքիր-փաշային գրաւոր կերպով ներկայացրին իրենց գանգատներն և պահանջները: Շաքիր փաշան այդ դրութիւնն ուղարկեց Սուլթանին:

ՊԱՐԻՋ (Սեպտեմբերի 1-ից). — Շարանտի դեպարտամենտում երէկ բժնապարտական ըն-

այլ ևս փող չունէր: Մանուէլի սիրտը ճարում էր: Նրա մէջ միայն մի ըզգացմունք էր մնացել — փառք և փառք, որի համար կարելի էր ամեն ինչ գոհել... Բայց՝ փող չկար...

Իշխան Նիկողայ ժողով հրաւիրեց և ստաջարկեց, որ ժողովի վրայ նոր հարկ աւելացուի, սակայն խորհրդատուները միմեկին, որովհետեւ առանց այն էլ երկիրը ճնշուած էր: Բայց միթէ կարելի է նրա տէրութեան փառքը, թագաւորութեան զարդը — շինութիւնը անկատար թողնել:

Այդ ժամանակ դռները բացուեցան և իւր բոլոր փառահեղութեամբ ներս մտաւ իշխանուհի Իսկանդար: Սպիտակ մետաքսե չորեքով, կապոյտ, հարուստ զարդարուած զգալի զգով: Քաղաքի վրայից համարեա թէ մինչև ոտներն էր հասնում նրա հիւսնային մետաքսի նրան փափուկ ծամը: Գլխին մի փոքրիկ գլխարկ ունէր, բայց ոչ մի տեղ ոչ մի թանկագին քայլ: Ձէյն երկուսն ոչ չափաւոր, ոչ նրան սարդի ոտայնի պէս բաւական փափուկ մետաքսե թաշկինակն էր ծածկում նրա գլխաւոր մարմնը: Ձեռքում մի արդիւն ունէր, որի մէջն էին նրա բոլոր թանկագին իրերը: Իշխանուհին այդ բոլորը դարձեց իշխանի առաջ, և վախենալով, տեսն թէ մի անհերքելի

մանում խաղաղ են ապրում: Այս հոգի-
երդական վախճան ստացած սիրահար գե-
ղի մասին լուրը արագորեն լիարժեք տարա-
ձուկն ամբողջ Պետերբուրգում և անու-
հետ արդեն նորապի կանանց և աղջի-
կանց այցելություններն սկսեցին մինչև
օրս: Մի գործունե աղջիկ այդտեղ չի-
նի և մի պատվին, ուր կաթ և զովա-
րար խմիչքներ և ծախում: Նա տալիս
է ցանկացողներին նաև հնչյուններ ու
թխված և հովեղեղական ծամանակ անց-
կացնելու սիրահարները այդ եղբերդա-
կան գերեզմանի վրայ վախճում են իր-
միջոցները: Ամեն օր այդքան շատ և լի-
նում այցելություններ թիվը, որ ոչ կաթ և
մեղր և ոչ խմիչք: Գերեզմանի խա-
չարայրը, նստարանները, պատկերներ
ամբողջապես ծածկուած են զանազան
արձանագրություններով: Բայց ոտանադու-
րներով և թէլ արձակ մի տեղում կար-
դում են: «Բարեկամներ, երբ որովհե-
տե անբաժան էք և յախտանա միտան
կը լինիք, իսկ ես և իմ զանա տանջում
ենք և զանազան քաղաքներում ապրումս:
Երբ որ մեզ լուր Եվրոպայից Բոմբո և
Ջուլիետանան Այս հետևելու արժանի
օրինակ, և եթե միայն իմ Աստ համա-
ձայնի, մեկը վաղուց կը հետևի ձեր
օրինակին»:

Պատկեր, որով ծածկուած է գերեզմա-
նը, պահպանում է մի ծերունի ձեռ-
քով, որը յոթարկամ ծառայում է ան-
վարձ:

Ներկայումս արդեն Նիւ-Յորկում
վերջնապես վճարուած է 1892 թվուն
աշխարհաճանդէս կազմելու Ամերիկացիներ-
ը յոյս ունին, որ աշխարհաճանդէսը Պա-
րիզից փառահեղ և մեծ կը լինի: Աշ-
խարհաճանդէսը միայն կայ ըստալու աղ-
բիլին և փակելու հովեղեղներին: Այդպէս
միայն կար ցուցադրուել մեծերիկական
բնաւորութիւն տալ, յայտ յետոյ որդե-
ցին միջազգային դարձնել:

Պարիզի առողջապահական բարձ-
րագոյն խորհուրդը հետեւեալ յայտա-
բարութիւնն է հրատարակել: «Ի նկա-
տի ունենալով, որ փոքր հորթերի միւսը
կարող է անանդադրաբար և մինչև իսկ վը-
նասակար նիւթ լինել, խորհուրդը կար-
ծում է, որ բոլոր նշանաւոր կերպարներ-
ը պէտք է աղբիւր շատ փոքր հոր-
թերի միւսը ծախելը»:

Վերջնապէս սպաղիւնից մի-
նը պատկան ըստ նախկին վրայ գրել
է 36,784 բաւ:

Ամերիկայում տարօրինակ իրերի
ցուցադրուել կազմող ընկերութիւնը ժո-
տեքը դիմել է Քերիլին դահճին առա-
ջարկելով, որ իւր գլխաւոր կայքինը
ծախէ: Այդ կայքինը 54 հոգու գլուխ է
կտրուած և անունները փորագրուած է
կրանի Դահճինը չէ համաձայնում իւր
ղէնից բաժանուել:

Իրեղզնում Ստիլըն անունով
միւսը հետաքրքիր մի գիրք հրատարակեց
«Միաստու ծխելու արուեստը» վերնա-
գրով: Իրերի մէջ հեղինակը խորհուրդներ
է տալիս, թէ ինչպէս պէտք է ծխելու
արդիւնքը ծխելու ինքնին և զուար-
ճութիւնը զգալ մարդ և առողջութեանը
չվնասել: Գիրքը միաժամանակ հրատա-
րակուած է գերմաներէն, ֆրանսերէն և
անգլիերէն:

Վերջնապէս ժոտեքը բացուելիք
մարդաբանական կոնգրէսին մասնակցում
է նաև կին-մարդաբան Յուլիանը Մա-
դրիդը:

Գրականութեանը պարագայով ար-
քայական տան պրինցիբերի թիւն այժմ
մէկով աւելացաւ: Միամի թագաւորի
կողմէն, պրինց Վարպանը ներկայումս
արարելիքն Սիամի ընդունով թարգմա-
նում է «Հաղթան» և մի գիրքները-ը և
պատկերազարդ չքեղ հրատարակու-
թեանը յոյս է բնաւորում Պարիզում: Այդ
հերթաթիւնը ամենափառահեղ և ամենա-
թանկագին հրատարակութիւնն է լինե-
լու այս:

«Ս. Պետրոսի լուսնան» անցեալ
տարի 8,300,000 լրա եկամուտ էր ու-
նեցել: Այսպէս զբաղւած չաւանար է
3,700,000 լրայի, որ միայն 12 մի-
լիոն լրա է անում: Համարեա նոյնքան
էլ նուիրաբերուած էր պատկեր նոր յո-
րեւանի առթիւ, դեռ հասցեւորութեան-
կազմին ընծայելով: Այդ փողից ծախ-
ուած է.— ողորմութեան համար 390,000
լրա, թոյալ և նոյաւ 180,000 լրա,
եկեղեցիներին և վանքերին նպաստ
130,000 լրա, ստորին աստիճանի
հոգեբանականներին 190,000 լրա, fidei
պրոպագանդային 300,000 լրա, պատկ-
երապատկարի համար նոյնքան:

Պատկեր կարգադրութեանը, վատի-
կանում եղած մի քանի բաժանաներ
ներկայումս աշխատում են Ջորջանո
Բրոնզի կենսագրութիւնը գրելու: Դը-
րա նպատակն է այդ երեւելի գիտնական
այն լուսաբանել կաթոլիկական տեսա-
կէտից:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԵՆՈՒԹԻՐՆԵՐ

(«Հրապարակ» գործադրութեանը)

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 օգոստոս.— Պե-
տական խորհրդի անդամ գեներալ
ադելտանտ Իսակովին բարձրագոյն
գրովարտակով, բազմամեայ, աշ-
խատասիրութեամբ առատ գործու-
նէութեան համար ս. Անդրէյ Պեր-
վոզկանցի շքանշան է շնոր-
հուած:

Պուլկովսկի աստղաբաշխանոցի
լիւսնամեայ յօդուանի տոնակա-
տարութեանը ներկայ էին Մեծ Իշ-
խան Կոնստանդին Կոնստանդի-
նովիչը, ներքին գործերի, լուսա-
ւորութեան և արտաքին գործերի
մինիստրները, ուրիշ բարձրաստի-
ճան անձեր, զիպլոմատիկական
մարմնի մի քանի անդամները և
պտագմաւորութիւններ: Թագա-
ւոր Կայսրը հեռաւոր ուղարկեց,
որն արտաշայառու է նորին Մե-
ծութեան հաւատը, թէ Ռուսիայի
առաջնակարգ աստղաբաշխանոցը
կը պահպանէ փառաւոր անցեալի
աւանդը և օգտով կը ծառայէ գի-
տութեան և հայրենիքին:

Խմբագիր-հրատարակիչ
ՍՊԱՆՆԱՐ ՍՊԱՆՆԱՐԱՆ:

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

Նրանի նահանգի պետական կառու-
նիքի վարչութիւնը յայտնում է, որ Ն-
րանում, 1889 թ. հոկտեմբերի 5-ին
աճուրդ է նշանակուած կապալով տա-
լու համար առաջինայ յոյսերի մէկից,
երկու տարի ժամանակով, Գեղարքայ ար-
քունի ձկնորսարանը, որ բաղկացած է
6 գետային և 15 ձառ լճային րամի-
նիցից: Կապալաւոր, Կապալաւոր, Զի-
րուկուրի, Աղլանանի, Գեղարքայ-
նան, Հաջի-Մուսանի, Աղլարի, Գե-
ղարքայ, Կոյանի կիրաւայ, Նիւտիկի,
Արիկանի, Արիկանի, Արիկանի, Արիկանի,
Չոլախայ, Ստանա արաւի, Զիլի, Ա-
րաւիկանի և Գեղարքայի լճաբա-
ժինները: Աճուրդը սկսուելու է 21,000
րուբլուց: Մանրամասնութիւնները Ն-
րանում, յիշեալ վարչութեան մէջ:

Օդոստոսի 19-ին, Կովկասի ճանապարհ-
ների ճարտարագիտութիւն վարչութեան
մէջ աճուրդ է նշանակուած կապալով
տալու համար Նրանի նահանգում խը-
նուրու վրայ եօթ տեղ խիճ մանրադ-
նելու և ճանապարհի կարեւոր տեղերում
լցնելու գործը, որ գնահատուած է
27,142 ր. 44 կոպէկ: Մանրամասնու-
թիւնները նոյն վարչութեան մէջ:

Սեպտեմբերի 15-ին, Բաղուում, ձր-
նորական վարչութեան մէջ աճուրդ է
նշանակուած կապալով տալու համար
Վերին Ակուշինեան ձկնորսարանը: Ման-
րամասնութիւնները Բաղուում նոյն վար-
չութեան մէջ:

Օդոստոսի 16-ին, թիֆլիսում աճուրդ է
նշանակուած Զարաթկայի չիճանի Ս.
Լիարաթ գիւղում գաւառական վար-
չութեան չիճանի չիճանի կապալով
տալու համար: Մանրամասնութիւնները
կառավարապետի կանցլէրարանում:

Սեպտեմբերի 20-ին աճուրդ է նշանա-
կուած Ալեքսանդրապոլի Օլիկի, Նիւտա-
ւոսոյի և Վարսի միջնադէպից մը-
թերը տեղափոխելու գործը կապալով
տալու համար: Մանրամասնութիւնները
Ալեքսանդրապոլում, Նիւտաւոսոյում,
Վարսում և Օլիկում: Մանրամասնու-
թիւնները յիշեալ քաղաքներում, և զը-
խաւոր ինտենդանտային վարչութեան
մէջ:

«Նոր-Դար»-ի Օրոյացոյց.

1889 թ. Գ.	Օդոստոս 31 օր.	ՏՅՁԱ Հայկ. Թ.
9	Դ. բձ.—Լ. 24. Ն. Տ. օր. 23. Ա- ւելից 5.	
10	—Ե. Բ. —Լ. 25. Ն. Տ. օր. 24. Նաւասարդի 1. Հայկական ՌՅԹ թուականի տարեմուտ.—Մ. Ն. Կ. Բ. Կոնստանդին Կոնստանդինովի:	
11	—Ա. Գ. —Լ. 26. Ն. Տ. օր. 25.	

Նաւասարդի 2.—Մ. Ն. Կ. Բ. Գ. օր.
Գ. Միտայովի:

12 —Ե. Բ. —Լ. 27. Ն. Տ. օր. 26.
Նաւասարդի 3.

13 —Կ. Գ. —Լ. 28. Ն. Տ. օր. 25.
Նաւասարդի 4. (4 չարաթ մի-
ջոյ ուղիք):

14 —Բ. Գ. Միտայովի.—Լ. 29. Ն. Տ.
օր. 28. Նաւասարդի 5.

15 —Դ. Բ. —Լ. 1. Մ. Ն. Կ. փոփո-
խական, բարեխառն եղանակ:

Ճամադրեալ երթեւեկու-
թիւն թիֆլիսի և Վլա-
դիկական միջև:

Թիֆլիսից դուրս է գալիս

Հինգ հոգու քեռ ունեցող շաքար-
տեան 7 ժ., գիշերում է Կոնստանդին Կա-
յարանում, միւս օրը երկի. 5 ժ. հա-
նում է Վլադիկական:

Հինգ հոգու քեռ ունեցող շաքար-
տեան 7 ժ., գիշերում է Վլադիկականում, միւս օրը առ. 8 ժ.

Վեց հոգու քեռ ունեցող շաքար-
տեան 4 ժ. և առանց գիշերելու միւս օրը ե-
րկի. 7 ժ. հաւնում է Վլադիկական:

Վեց հոգու քեռ ունեցող շաքար-
տեան 5 ժ. և առանց գիշերելու միւս օրը ե-
րկի. 8 ժ. հաւնում է Վլադիկական:

Վլադիկականից դուրս է գալիս

Հինգ հոգու քեռ ունեցող շաքար-
տեան 7 ժ., գիշերում է Պատանաւոր կայարա-
նում և միւս օրը երկի. 6 ժ. հաւնում
է Թիֆլիս:

Հինգ հոգու քեռ ունեցող շաքար-
տեան 7 ժ., գիշերում է Վլադիկականում, միւս օրը եր-
կի. 8 ժ. հաւնում է Թիֆլիս:

Վեց հոգու քեռ ունեցող շաքար-
տեան 4 ժ. և առանց գիշերելու միւս օրը եր-
կի. 7 ժ. հաւնում է Թիֆլիս:

Վեց հոգու քեռ ունեցող շաքար-
տեան 5 ժ., ճանապարհին գիշերելու չէ մը-
նում և միւս օրը երկի. 9 ժ. 50 փ. հա-
նում է Թիֆլիս:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

CORSETS
LEOTY
adoptés
parle
High-Life parisien
8, Place de la
Madeleine, Paris.
(M). 21—18

Ս. Էջմիածնում կազմուած Հայ
ուսումնարանների ուսուցչական
ցանկի չորրորդ կարգից ուսուցչ լե-
զուի և այլ առարկաների ուսու-
ցիչ ցանկացողները կարող են դի-
մել և ինձ հետեւել հասցեով.
Արաւելի. Յովհաննէս Մալխաս-
եանցին:

ՍԻ ՀԱՅ ՎԱՐՁՈՒՅԻ,

որ աւարտել է Գ.Լ.ՈՒՂԻՍՅԱՆԻ ՄԻ-
ՏՈՒՐ, ցանկանում է քեռաւորի և
լուսնի դասեր ունենալ ուսում-
նարաններում և տներում:

Դիմել Իգմիւրեանի խանութը,
մուգէտմի դիմացը կամ Սաղոմոյ
փողոց, № 42, տուն Պարուհե-
գեանի. հարցնել Շաքինեանին:

ԶԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ
ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Մի երիտասարդ, որ աւարտել է Հայկական ճանապարհութիւնը և
ստացել է իրաւունք ուսուցչութեան հոգեւոր ծառայութիւն իշխանու-
թիւնից, ցանկանում է ուսուցչութեան պաշտօն: Պատրաստ է գա-
ւառներ գնալու: Ցանկացողները մանրամասն պայմանների մասին,
թող դիմեն՝ Тифлис—Автабортъ. Свящ. Казаросъ Овсепьянцъ.
5—3

Լուս տեսաւ
ԼՈՒՍՆԱԿՈՐ Մ. ՓԱՓԱՋԱՆՆԻ

ՀՆՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ

Ս. ԱԼԲՈՒՐ, որ բաղկացած է 14 շէն և աւերակ լուսանկար
մեծագիր շքեղ պատկերներից իրենց բացատրութիւններով:

Հաւաքածուն, որից կազմուած է մի շքեղ ալբոմ, կարող է զարդ
համարուել ամեն մի վախուչ հիւրասենեակի համար:

Ալբոմը արժէ ճանապարհահատով 10 ռուբլ. դիմել կարելի է
կազմողին, «Նոր-Դար»-ի խմբագրութեան միջոցով և թէ բժ. Ռոտի-
նեանցի տպարանում պ. Եղիա Տէր-Խաչատրեանցին:

25—13

ԿՐՈՆՈՒՍՈՑՆԵՐԻ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«Թիֆլիսի Հայերէն գրքերի հրատարակութեան Ընկերութեան»
պահեստից կարելի է ստանալ ի միջի այլոց հետեւեալ գրքերը.

I. ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆ ՈՒՍՏԻ.

Սշակերտների և աշակերտութիւնների համար. Հատոր Ս. աշխատաթ-
րեց Սահակ քահ. Սահակեան.

Իրեն է 30 կոպէկ:

II. ԴԱՍԱԳԻՐԲ ԿՐՈՆԻ

Ուղեցոյց Հայ կրօնուսոյցների համար, —Հին ուխտի նկիւթ մշակութիւ-
նը. Հատոր Ս. հեղինակեց Սահակ քահ. Սահակեան.

Իրեն է 1 ռ. 75 կոպէկ:

Պէտք է դիմել ընկերութեան գրապահ Մելքոն Դանաթեանի
այս հասցեով. Тифлисъ, Редакция «Норъ-Даръ».

(Ա.) 15—9

Դ Ե Պ Օ
ԲՈՒՆԵՐ ԵՒ ՊԻՆԵՆՏՆԵՐ
Կ. Մ. ԶԵՐԴԵՐԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՏԱՆ
ԾԱԽՈՒ ԵՒ ՎԱՐՁՈՎ
Ընդունում են Բերիւ Կոյաւ Երաշխաւորութեամբ Կոյաւոր —Ընկերու Դեմքերի
Կարիքները հաւեմար.
Դժողինսկի պրոսպեկտ, տուն № 8.
(2Բ. 1) 50—47

ԱՌԵԻՏՐԵԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Երկու տեւի անձանց համար
ՈՒԹԵՐՈՒ ՏԱՐԻ
Առեւտրական Կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական ա-
ռեւտրական կրթութիւն տալ երկու տեւի անձանց և պատ-
րաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ:
Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ:
Աւանդելի աւարկանները սրանք են՝ 1) Առեւտրական Տնո-
ւութիւն, 2) Առեւտրական Թուղթագրութիւն 3) Հաշուապահութիւն
(պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուղթագրութիւն հա-
մարի վրայ, 5) Առեւտրական Թղթագրութիւն, 6) Առեւտրական
և մուրհակի կանոնադրութիւն, և 7) գեղադրութիւն:
Ուսումը սկսուելու է սեպտեմբերի 15-ից: Ընդունելու-
թիւնները սեպտեմբերի 1-ից ամենալոյն օր, երեկոյան 4-ից
մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողը ընկալանում, Սոյոջկում
Նազարյաւ փողոցի վրայ, Ալեքսանդր Փրիգոնովի տանը № 9,
գեղատան դիմաց: Ծրագրին ու կանոնները կարելի է ստա-
նալ ԶԻՆԱՊԵՍ Եղր. Ծովանդների բանկային գրասենեակում
և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաբաղաճացիները դի-
մում են կուրսերի հիմնողին.—въ Тифлисѣ, С. П. Ману-
эльянцъ.
20—11 (չ. ուր.)